

3 DVA ROKY V BUDAPEŠTI

„...reč som sa naučil, do svojej agendy som sa zapracoval, a napokon som si aj medzi Maďarmi našiel priateľov.“

Národohospodár Peter Zaťko spomína.

Keďže prisľúbené prijatie do zamestnania na ministerstve financií v Prahe bolo v nedohľadne, Zaťko sa prihlásil na miesto pracovníka Československo-maďarskej obchodnej komory, ktorý mal pôsobiť v Budapešti v rámci Maďarsko-československej obchodnej komory, aby pomáhal rozvoju československo-maďarských hospodárskych vzťahov. Prijali ho a v júni 1927 pricestoval do hlavného mesta Maďarska, kde pôsobil až do septembra 1929.

Neobmedzil sa iba na plnenie úradníckych povinností vrátane vypracúvania správ o situácii v maďarskom hospodárstve, ale po zdokonalení sa v maďarčine publikoval príspevky o československo-maďarských hospodárskych stykoch v maďarskom hospodárskom časopise *Magyar közgazdaság*²³.

Dopisovateľ

Zároveň oboznamoval aj československú verejnosť s vývojom maďarskej ekonomiky a s hospodárskymi opatreniami maďarskej vlády. Jeho *Dopisy z Budapešti* uverejňoval pravidelne pražský ekonomický týždenník *Hospodárská politika*. V nich nielenže informoval o rôznych aktuálnych javoch v maďarskom hospodárskom živote, ale často ich aj stručne analyzoval. Pozoruhodné je, že príspevky boli vytlačené v bezchybnej slovenčine, za čo treba i dnes oceniť nielen postoj a činnosť redakcie časopisu, ale obdivovať tiež perfektnú prácu pražských sadzačov.

Témy boli rôzne. Napríklad rozsiahly *Dopis z Budapešti* sa na stránkach *Hospodárskej politiky* 3. februára 1928 zaoberal tromi témami: *Charitatívna valorizácia vojnových pôžičiek a ich burzový trh; Tohoročný program ministerstva obchodu a ministerstva poľnohospodárstva; Štatistika úpadkov.*

Už o týždeň, 10. februára 1928, oboznamoval pomerne podrobne s ďalšími aktualitami z Maďarska: *Priemyselné záložné listy; Pokusný ústav pre obilie a múku; Insolventnosť Národnej zmenárne – Roľníci na burze.*

²³ TEREN, Š. (ed.) 1994. *Národohospodár Peter Zaťko spomína*. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1994, s. 16.

a Ing. Peter Zaľko. Vedením redakcie poverili J. Štetinu⁸².

Časopis vychádzal až do roku 1940. Po celý čas si zachoval dôslednú nezávislosť od politických strán.

Vysťahovalectvo

Hneď do prvého čísla *Politiky* Zaľko prispel podnetným článkom venovaným jednému z najpálčivejších ekonomických a sociálnych problémov Slovenska – vysťahovalectvu. Uverejnil ho pod dobiedzavým názvom *Ako je to vlastne s tým našim vysťahovalectvom*⁸³ a už v úvode článku burcoval: „...každý vysťahovelec reprezentuje stratenú kvapku nášho národa“.

Neostal však iba pri tom, ale obrátil pozornosť k faktom. V tejto súvislosti je pozoruhodný a poučný tiež pre súčasných autorov Zaľkov kritický prístup k štatistickým údajom.

V úvodnej časti, v ktorej sa zaoberal rozsahom vysťahovalectva zo Slovenska a Podkarpatskej Rusi v desaťročí 1920 – 1929, konštatoval nedokonalosť údajov *Štátneho úradu štatistického* o množstve vysťahovaní. Poukázal na to, že po roku 1919 sa v údajoch o emigrácii vychádzalo z počtu vydaných vysťahovaleckých pasov, čo nezodpovedalo ozajstným vysťahovaniam a tieto sa sledovali na základe údajov colnej správy iba od roku 1926. Ocenil z tohto hľadiska činnosť maďarskej štatistiky, ktorá už aj v predvojnovom Uhorsku evidovala skutočnú emigráciu.

Prihliadajúc k štatistickým nepresnostiam vypočítal, že v rokoch 1920 – 1929 z územia Slovenska a Podkarpatskej Rusi odišlo 150 000 – 160 000 vysťahovalcov, zatiaľ čo v desaťročí 1904 – 1913, keď patrilo toto územie do Uhorska, ich bolo 348 152, tzn. dvakrát viac než po vojne.

Poznamenal však, že predvojnové dáta majú iba historickú cenu a pre praktické riešenie problému aktuálneho vysťahovalectva nemajú nijaký význam. „Útecha, že pred vojnou bolo ešte horšie, naprosto nestačí..., pretože rozlúšteniu problému ničím neprispieva. My stojíme dnes pred smutným faktom, že každoročne strácame 15 000 ľudí“. Pripomenul, že to predstavovalo 28 percent priemerného ročného prírastku obyvateľstva. Takéto množstvo nenachádzalo existenčné možnosti na rodnej pôde. Rozhorčene napísal: „Tento fakt nemôže nám byť ľahostajným, pretože sme národom malým, u ktorého každý jednotlivec má zvýšený význam. Musíme naše vysťahovalecké prúdy čo najviac obmedziť“ a kriticky k tomu dodal: „Nemožno preto súhlasiť s tým, čo sa na tomto poli u nás dosiaľ

⁸² *Politika*. 1931, roč. 1, č. 1, s. 1.

⁸³ ZAĽKO, P. 1931. Ako je to vlastne s tým našim vysťahovalectvom. In *Politika*. 1931, roč. 1, č. 1, s. 6-7.

tické údaje o vývoji a uviedol rozsiahly materiál z výsledkov predtým realizovaného štatistického prieskumu.

Predseda Výboru Kornel Stodola⁹⁷ v predslve konštatoval, že štúdiu, ktorá je výsledkom tohto podujatia, predkladajú „verejnosti s nádejou, že aj v širokých vrstvách vzbudí širší záujem o tieto zvláštne zárobkové pramene tých najchudobnejších vrstiev nášho ľudu“.

Ekonomická teória domáckej výroby

V ekonomickej teórii predstavovala problematika domáckej výroby oblasť, ktorej sa venovala iba ojedinelá pozornosť.

V prácach autorov Veľkej Británie a USA na konci devätnásteho a na začiatku dvadsiateho storočia to boli state o forme domáckej výroby označovanej ako „*sweating system*“. Rozumela sa ním výrobná činnosť v domácnostiach prebiehajúca tak, že podnikateľ obyčajne prostredníctvom sprostredkovateľa dodával do domácností materiál, z ktorého členovia domácnosti vytvárali požadované výrobky, za čo ich platili podľa vyprodukovaného množstva. Najrozšírenejší bol tento systém v krajčírstve. Pracovníkmi boli veľmi často ženy, deti alebo invalidi. Príznačná preň bola veľmi dlhá pracovná doba, viac než 14 až 18 hodín a veľmi nízka odmena za vykonanú prácu, nižšia než mzdy robotníkov zamestnaných v podnikoch. Vykonávanie výrobných činností v obytných miestnostiach znamenalo, že ich obyvatelia žili v nepriaznivom, často zdraviu škodlivom životnom prostredí. Zlé sociálne pomery ľudí závislých od „*sweating system*“ vyvolali snahy o ich ochranu, čo viedlo vo Veľkej Británii k prijatiu príslušných zákonov.

Publikácie ekonómov týchto krajín sa zaoberali v podstate iba touto formou domáckej výroby. K najznámejším z nich patrilo dielo anglického autora J. A. Hobsona⁹⁸ *Problems of Poverty (an inquiry into industrial condition of the poor)*⁹⁹. V jeho troch rozsiahlych kapitolách sa podával nielen

⁹⁷ Kornel Stodola (1866 – 1946) – bol popredným slovenským politickým a hospodárskym činiteľom v medzivojnovom období. V rokoch 1918 – 1925 bol poslancom za agrárnu stranu Národného zhromaždenia ČSR a v rokoch 1925 – 1939 bol senátorom. Zastával mnohé významné funkcie v hospodárskom živote Slovenska, okrem iného bol iniciátorom zrodu Dunajských veľtrhov v roku 1921, spoluzakladateľom Bratislavskej plodínovej burzy v roku 1922.

⁹⁸ J. A. Hobson (1858 – 1940) – bol považovaný za ekonóma s názormi na hranici liberalizmu a socializmu. Tvrdil, že štát má pomocou daní zabezpečiť spravodlivú redistribúciu statkov. K jeho významným dielam patria *Physiology of Industry* (1889) a *Imperialism* (1902).

⁹⁹ HOBSON, J. A. 1891. *Problems of Poverty (an inquiry into industrial condition of the poor)*. London : Methuen & Co, 1891.

podnikateľa: „Podnikateľ siahne vždy k tej forme, ku ktorej ho budú nútiť kalkulačné a špekulačné dôvody spočívajúce menovite na odhade vývoja pomerov na trhu, s ktorými pri zhodnocovaní príslušného artiklu bude treba rátať. Podnikateľ v domáckej práci je teda jedným z javov kapitalistického industrializmu“¹¹¹.

Sprostredkovateľ

Pri hodnotení významu druhého subjektu domáckej práce – *sprostredkovateľa* – vychádzal najprv z hľadiska záujmov podnikateľa, pre ktorého je sprostredkovateľ nenahraditeľný, ak sú domácki robotníci značne územne roztrúsení a ich bezprostredný styk s podnikateľom je takmer vylúčený.

Úloha sprostredkovateľa pritom nie je len odovzdávať príkazy podnikateľa, ale je aj kontrolným orgánom, stará sa o správne splnenie príkazov, či už ide o výrobný postup alebo o kvalitu výrobku. Veľmi často pôsobí aj ako výrobný inštruktor.

Uviedol však, že tí, ktorí posudzujú sprostredkovateľa z hľadiska domácych robotníkov, vidia v ňom najčastejšie neodôvodneného príživníka, pričom tento názor má určité oprávnenie, pretože mzda robotníkov „býva o sprostredkovateľské percento nižšia“.

Napriek tomu zostal objektívnym ekonómom. Konštatoval: „Pravda, nebolo by dosť objektívne, keby sme nevideli aj v tomto ohľade svetlé stránky... Nebyť takýchto osôb neprišlo by obyvateľstvo mnohých krajov k podobnému zárobku vôbec“¹¹². Ak však „sprostredkovateľská činnosť nezodpovedá všetkým sociálnym požiadavkám, bude nutné podrobiť ju kontrole príslušných úradov. Takáto kontrola mohla by neželateľné výbežky tohto medzičlánku obstrihať a prinútiť ho k rešpektovaniu postulatov sociálnej politiky“.

Domácky robotník

O treťom subjekte domáckej práce, o *domáckom robotníkovi*, Zaťko napísal, že jeho charakteristickou črtou je individuálna sloboda.

Na rozdiel od továrenského robotníka môže voľne disponovať svojím časom. K podnikateľovi ho neviaže dlhodobá zmluva, ale len prevzatý príkaz a to až do odovzdania hotového výrobku. Aj vo výrobnom procese môže postupovať tak, ako sa mu najlepšie hodí.

Hneď však k tomu dodal, že táto individuálna sloboda je iba zdanlivá.

¹¹¹ ZAŤKO, P. *Domácka výroba najmä na Slovensku...*, s. 22.

¹¹² ZAŤKO, odk. 111, s. 24.

9 ZJAZD MLADEJ SLOVENSKEJ GENERÁCIE

„Faktom je, že ani naše doterajšie vlády, ani naše ústredné úrady nechceli a nechcú priznať Slovensku to, na čo má nárok.“

Postavenie Slovenska po stránke hospodárskej.

Významnú kapitolu v pôsobení Petra Zaťku predstavuje *Zjazd mladej slovenskej generácie* konaný v júni 1932. Treba sa podrobnejšie venovať jeho priebehu a udalostiam okolo neho, pretože zjazd bol do značnej miery „dielom“ práve Petra Zaťku. Na zjazde mohol nielen predniesť svoju koncepciu regionalizmu ako spôsobu riešenia problematiky postavenia Slovenska v rámci ČSR, ale bol aj jedným z iniciátorov jeho zvolania, stal sa predsedom prípravného výboru zjazdu a aj predsedom samotného zjazdu, predsedal aj jednému okruhu rokovania zjazdu, z ktorého formuloval aj záverečné resumé.

Zo skúseností z prijatia časopisu *Politika* vyplynulo, že príslušníci mladej slovenskej generácie si uvedomovali nepriaznivú situáciu Slovenska a Slovákov vo vtedajších pomeroch a nevyhnutnosť hľadať cesty na jej riešenie. Ukázalo sa, že by bolo vhodné stretnúť sa a vymeniť si názory na uvedené otázky. Z iniciatívy redakčnej rady *Politiky* sa uskutočnila porada, na ktorej sa zúčastnili okrem členov redakčnej rady aj príslušníci agrárnej, autonomistickej, komunistickej a sociálnodemokratickej mládeže. Dohodli sa na zvolaní *Zjazdu mladej slovenskej generácie*. Vytvorili prípravný výbor zjazdu, ktorého predsedom sa stal Peter Zaťko a tajomníkom Jozef Štetina.

V čísle *Politiky* z 1. mája 1932 bolo o tom oznámené: „Tak sa zdá, že sa tohto leta uskutoční dávna myšlienka niektorých reprezentantov mladej slovenskej generácie, t. j. že sa mládež slovenská zide a pohovorí si o rôznych aktualitách nášho verejného života“. V Bratislave sa vytvoril *prípravný výbor* zjazdu pozostávajúci zo zástupcov všetkých ideových a politických skupín. Cieľ zjazdu mal byť jednak konferenčný, jednak manifestačný. Konštatovalo sa, že mladí si chcú vymeniť názory, chcú zaujať stanovisko k rôznym otázkam a dokumentovať tak svoj záujem o verejný život¹⁴¹.

Zjazd mladej slovenskej generácie zvolali na 25. a 26. júna 1932 do Trenčianskych Teplíc. V súčasnosti je až dojímavé čítať, na aké organizačné

¹⁴¹ *Politika*. 1932, roč. 2, č. 8, s. 85.

Industrializácia Slovenska

Vo svojich referátoch Zaťko vždy pri uvažovaní o faktoroch ekonomického rozvoja obhajoval slobodu podnikania – „dispozičnú voľnosť podnikateľa“ *neobmedzovaného* štátnymi zásahmi. Nebol však zástancom bezbrehého pôsobenia trhových síl, ale racionálne uvažujúcim ekonómom, ktorý akceptoval, ba priam vyžadoval pôsobenie štátu v prípadoch, keď trhový mechanizmus zlyhával. Najmarkantnejšie sa to prejavovalo pri prebojovávaní koncepcie industrializácie Slovenska. V tomto prípade bol Zaťko dôrazným protagonistom štátnej ingerencie²¹³.

Pri vyslovovaní postulátu priemyselnosti Slovenska nikdy neopomenul slovenský populačný problém. V referáte v roku 1937 uviedol, že za obdobie 1920 – 1924 činil priemerný ročný prirodzený prírastok obyvateľstva v Čechách 50 140 a na Slovensku 48 565; v rokoch 1932 – 1936 v Čechách 13 410 a na Slovensku 34 454. Zo skúmania možností vývoja poľnohospodárskej výroby mu vyplynulo, že naša obrábateľná pôda už sotva znesie „nové prírastky obyvateľstva bez nebezpečenstva, že by to bolo na úkor i tak veľmi nízkej životnej úrovne našich roľníkov“.

Za nevyhnutné preto považoval budovanie priemyslu a vládny činiteľom adresoval požiadavku, aby nielen odstraňovali prekážky vzniku nových priemyselných podnikov, ale „aby tvorili na Slovensku také podmienky..., ktoré by podnikateľa-kapitalistu sem lákali“. Zdôraznil pritom, že v rámci platnej hospodárskej politiky je to možné. „Ide len o to, aby sa dôležitosť slovenského sociálneho problému uznala a aby sa našlo dost ochoty a odhodlania prikročiť k jeho statočnému riešeniu“.

Zaoberal sa aj paradoxom, že na valných zhromaždeniach ÚZSP, teda organizácie priemyselných firiem, sa požadovalo vytváranie podmienok na intenzívnejšiu industrializáciu, a je „trochu divné, že práve priemyselníci, teda majitelia jestvujúcich továrenských podnikov volajú po stavbe novú továrňu, ktoré pre nich môžu znamenať aj novú konkurenciu“. Zdôraznil, že však nejde o získanie výhod pre jestvujúci priemysel, ale o potreby Slovenska. „Vec treba posudzovať z hľadiska sociálne politického a najmä zo stanoviska populačného, nie však z hľadiska priemyselného záujmu“.

Keď charakterizoval celkový dovtedajší vývoj slovenského priemyslu od vzniku ČSR a činitele, ktoré ho ovplyvňovali, uviedol, že po zániku Uhorska a včlenení slovenského priemyslu do československej ekonomiky

²¹³ ZAŤKO, P. 1938. *Slovenský priemysel v r. 1937*. Bratislava : Ústredné združenie slovenského priemyslu, 1938.

krajiny Dr. Jozefom Tisom boli iba vo funkcii expertov. Na základe „viedenskej arbitráže“, ktorá realizovala väčšinu požiadaviek Maďarska, stratilo Slovensko 21 % svojho územia. Prišlo o takmer 20 % svojho priemyslu a vyše 30 % ornej pôdy.

Zaľtko bol tiež vo Viedni a o skleslej, „dušičkovej“ nálade, ktorá vládla v slovenskej delegácii, napísal reportáž uverejnenú v časopise *Politika*²²² bez uvedenia autora. Okrem iného v nej dramaticky opísal situáciu, keď sa po oznámení výsledkov vrátili vedúci slovenskí zástupcovia medzi ostatných: „Pozriem na predsedu vlády – vyzerá ako po ťažkom utrpení, zmučený. Nikdy som ho nevidel takého. Nielen Košice, ale i Vráble, Šurany a Komjatice sú preč – hovorí skoro zúfale. Zostali sme bez slova, ako skamenení.... Obrátiac sa na mňa, predseda vlády hovorí: „Povedzte, budeme môcť žiť, vydržíme to hospodársky?“ Otázka ma zarazila, zaváhal som na okamžik, potom som však pevne odpovedal: „Nemusíme sa báť, vydržíme“. Život bude ťažký, budeme si musieť počiť rozumne, ale na zúfanie niet príčiny.

Okyptené Slovensko

V tom istom čísle *Politiky* uverejnil aj článok *Hospodárska problematika okypteného Slovenska*²²³, ktorý možno považovať za prvý náčrt samostatnej hospodárskej politiky autonómneho Slovenska v rámci Česko-Slovenskej republiky. Analyzoval v ňom stav slovenskej ekonomiky po viedenskej arbitráži a na základe toho načrtol hlavné ekonomické ciele autonómneho Slovenska.

Uviedol údaje o poklese počtu obyvateľov Slovenska a o zmenšení jeho územia v dôsledku viedenskej arbitráže a konštatoval, že Slovensko netvorí v zmysle novej československej ústavy úplne samostatnú hospodársku jednotku, pretože zostávalo v colnej jednote s českými krajinami a okrem toho spoločnou zostávala tiež mena, ako aj niektoré štátne podniky hospodárskeho charakteru. Napriek tomu stupeň politickej nezávislosti, ktorý získalo, mu nielen dovoľoval, ale aj ukladal povinnosť robiť samostatnú hospodársku politiku, pretože slovenské vlády boli zodpovedné za životnú úroveň slovenského ľudu. To znamenalo, že „autonómia bude prospechom alebo neprospechom Slovenska podľa toho, či budeme robiť rozumnú hospodársku politiku, alebo nie“.

K tomu dodal, že takúto politiku nemožno robiť bez analýzy základ-

²²² Belvedere. In *Politika*. 1938, roč. 8, č. 18, s. 216.

²²³ ZAĽTKO, P. 1938. Hospodárska problematika okypteného Slovenska. In *Politika*. 1938, roč. 8, č. 18, s. 210-219.

I.

K realizácii takejto *hospodárskej politiky* účinne prispieval aj Peter Zaťko vďaka tomu, že pôsobil vo viacerých významných funkciách:

1. Aj po vzniku Slovenskej republiky zostával naďalej *generálnym tajomníkom Ústredného združenia slovenského priemyslu*.
2. Počas vojny s Poľskom v roku 1939 sa stal *prezidentom Najvyššieho úradu hospodárskeho*.
3. V rokoch 1941 – 1942 zastával funkciu predsedu *Ústredne pre hospodárstvo surovínové a priemyselné*.
4. V rokoch 1939 – 1944 bol *poslancom Slovenského snemu*.
5. V tom istom období bol členom významného orgánu hospodárskej politiky štátu – *Komitétu hospodárskych ministrov*.

Generálny tajomník ÚZSP

V pôsobení v rámci prvej z uvedených funkcií Zaťko ako *generálny tajomník* riadil naďalej aparát *Ústredného združenia slovenského priemyslu* (ÚZSP) a zastupoval záujmy slovenského priemyslu v rokovaní so štátnymi orgánmi. V roku 1939 sa zmenila vnútorná organizačná štruktúra *Ústredného združenia slovenského priemyslu* – počet referátov sa zredukoval zo šiestich na tri: 1. obchodno-politický a dopravný referát, 2. referát sociálnej a priemyselnej politiky, 3. daňový a finančný referát.

ÚZSP bolo popri ministerstve hospodárstva dôležitým nástrojom riadenia národného hospodárstva, ktorý svojou činnosťou hlboko vrástol do organizmu hospodárskeho života Slovenskej republiky.

Pracovníci Združenia sústavne pomáhali ministerstvu hospodárstva pri plnení jeho úloh, takže poslanec Ján Holý mohol v roku 1940 oprávnené vyhlásiť: „A rád by som pánu ministrovi hospodárstva blahoželal i pri tejto príležitosti, že mal a má po ruke pre svoju prácu takú expertnú ustanovizeň, ako je sekretariát *Ústredného združenia slovenského priemyslu*“. Nezabudol pritom oceniť aj činnosť Petra Zaťku: „... pokladám si ešte za milú povinnosť osobitne poďakovať sa v mene slovenského priemyslu za všetky služby pánu generálnemu tajomníkovi a konštatovať, že jeho úsudok a rada sú dnes nielen v *Ústrednom združení slovenského priemyslu*, ale i vo všetkých ustanovizniach vážené a želané“²⁵².

Z mnohých aktivít *Ústredného združenia slovenského priemyslu* treba

²⁵² Z manifestačného shromaždenia *Ústredného združenia slovenského priemyslu*, ktoré bolo dňa 28. júna 1940 v Trenčianskych Tepliciach. In *Hospodárstvo a právo*. 1940, roč. 7, č. 10, s. 147.

Prezident Najvyššieho úradu hospodárskeho

Druhou z uvedených hospodárskych funkcií Petra Zaťku bola funkcia *prezidenta Najvyššieho úradu hospodárskeho* (NÚH) počas vojny s Poľskom v roku 1939.

Táto inštitúcia sa vytvorila koncom augusta 1939, keď vláda rozhodla²⁵⁸ o nasledujúcej účasti slovenskej armády na prepadnutí Poľska po boku nemeckého vojska, čo sa uskutočnilo 1. septembra 1939. Na návrh ministra Medrického sa prezidentom NÚH stal Peter Zaťko.

Pri zriadení úradu sa vychádzalo z československého zákona o obrane štátu z 13. mája 1936. Zákon v § 104 určoval, že v prípade vojenského ohrozenia sa zriadi „pre ústrednú správu štátneho hospodárenia s vecnými prostriedkami... najvyšší úrad hospodársky (skrátene NÚH) ako osobitné ministerstvo“. V činnosti NÚH a ním poverených úradov sa malo prihliadať na to, „aby hospodárske potreby boli uspokojené v poradí naliehavosti a dôležitosti z hľadiska obrany štátu, teda predovšetkým z hľadiska potreby brannej moci“.

Na podklade tohto zákona slovenské vládne nariadenie uvádzalo: „Pre ústrednú správu štátneho hospodárenia s vecnými prostriedkami zriaďuje sa pri ministerstve hospodárstva Najvyšší úrad hospodársky (NÚH)“, teda na rozdiel od uvedeného zákona nie ako osobitné ministerstvo. Pôsobnosť úradu bola v podstate stanovená československým zákonom z roku 1936. Vznikol orgán hospodárskej politiky, ktorý mal slúžiť v podmienkach brannej pohotovosti na regulovanie celej ekonomiky.

Možno však konštatovať, že neprikročil až k takému stupňu regulácie, aký predstavovalo zavedenie prídellového hospodárstva na spotrebné tovary pre obyvateľstvo, ale zásoby týchto tovarov sa zabezpečovali tak, aby si ich mohol každý nakúpiť na voľnom trhu. K štátnym regulačným opatreniam sa pristúpilo iba v prípadoch, keď bežný chod trhovej ekonomiky nedokázal vytváranie takýchto zásob zabezpečiť. Vyhláškami NÚH vedeného Petrom Zaťkom, uverejňovanými v Slovenskom zákonníku sa napríklad sledovalo zabezpečenie dostatku mäsa a zakázala sa porážka prasiat vážiacych menej než 80 kg, porážka hovädzieho dobytku mladšieho než tri roky. Vyhláškou o hospodárení pohonnými hmotami sa zavádzala kontrola zásob pohonných hmôt a stanovovali sa zásady regulácie ich predaja. Inou vyhláškou sa ustanovovala povinnosť riadneho obrábania poľnohospodárskych pozemkov a spôsoby kontroly jej plnenia, ďalšou sa zabezpečovali pracovné sily pre poľnohospodárske práce a to tak, že v krajnom prípade mohli okresné úrady požiadať o výpomoc najbližšie

²⁵⁸ Vládne nariadenie zo dňa 29. augusta 1939 č. 200 Sl. z.

cirkevné zbory zvolili za *generálneho dozorca*, vedúceho svetského predstavitel'a evanjelickej cirkvi na Slovensku. Komisia poverená sčítaním hlasov konštatovala, že všetky platné hlasy – až na jeden – boli odovzdané za neho³¹⁶. Z tejto funkcie musel na nátlak v roku 1950 odstúpiť³¹⁷.

Ide o našu životnú úroveň

Hoci Zaťko odmietol vstúpiť do komunistickej strany, svoj postoj „všetko ostatné, čo je na prospech ľudu, na prospech národa budem podporovať“ vyjadril jednoznačne v príspevku pod názvom *Ide o našu životnú úroveň* uverejnenom 15. septembra 1948 v týždenníku *Nové slovo*.

Publikoval ho v rámci ankety, ktorú uviedol predseda Štátneho plánovacieho a štatistického úradu v Bratislave D. M. Krno článkom *Anketa o životnej úrovni Slovenska*³¹⁸. Ten konštatoval, že pri prekonávaní zaostávania životnej úrovne na Slovensku za českými krajinami treba „určiť kritériá, čo považujeme za obsah pojmu *životná úroveň*..., zistiť dnešný pomer indexu životnej úrovne v českých krajinách a na Slovensku..., rozvrhnúť časový postup vyrovnávania..., ujasniť si, čo musíme robiť v prvom rade, čo môžeme oddialiť“. Vyzval kompetentných odborníkov, aby sa k týmto otázkam vyjadrili.

Už o dva týždne vyšiel v týždenníku príspevok Imricha Karvaša *Čo je vlastne životná úroveň*³¹⁹. Zameral sa v ňom na objasnenie kategórie „životná úroveň“ a formuloval stanovisko, že životná úroveň „je hospodárskou skutočnosťou... a preto je merateľná“.

Po ňom prispeli do ankety popri Zaťkovi aj ďalší vtedajší významní ekonómovia a právnici – Vojtech Mila, Karel Křivanec, Jozef Stanek a Alojz Matura.

Zaťko svoj článok *Ide o našu životnú úroveň*³²⁰ uviedol vetou: „Jedným z predbežných cieľov hospodárskeho úsilia Československej republiky je vyrovnanie životnej úrovne obyvateľstva všetkých jej častí“. Vyvodil z toho, že ide najmä o zvyšovanie životnej úrovne na Slovensku a jej vyrovnanie s českými krajinami a konštatoval, že toto zameranie je jednou

³¹⁶ Cirkevné spomienky Dr. Ing. Petra Zaťku. In *Evanjelická Bratislava*. 2009, č. 4, s. 26.

³¹⁷ ŠEFRANKO, M. 2008. Namiesto komunistickej strany volil vieru v Boha. In *Evanjelická Bratislava*. 2008, č. 1, s. 7.

³¹⁸ KRNO, D. M. 1948. Anketa o životnej úrovni Slovenska. In *Nové slovo*. 1948, roč. 5, č. 32, s. 465-466.

³¹⁹ KARVAŠ, I. 1948. Čo je vlastne životná úroveň. In *Nové slovo*. 1948, roč. 5, č. 34, s. 497-498.

³²⁰ ZAŤKO, P. 1948. Ide o našu životnú úroveň. In *Nové slovo*. 1948, roč. 5, č. 38, s. 572.